

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПОТЕНЦІАЛ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Питання методологічної дії характеризує методологію державного управління тобто державно-управлінського впливу суб'єкта на об'єкт. «У процесі становлення сучасної державності класична наука відіграла винятково важливу роль, у природі якої домінують два принципи: принцип об'єктивності, незалежності ученого від ціннісних установок і принцип прогресу, що розуміється як процес загального поліпшення буття під впливом розуму, що пізнає. При цьому напрацьовані в різних сферах класичної науки знання переносилися у сферу управління і державного управління зокрема. Ідеться насамперед про методологічний зміст наукового менеджменту» [50]. В той же час зміни суспільних формацій та трансформація соціально-економічних відносин призводить до трансформації змісту, форми та напрямів розвитку методології державного управління.

«У рамках класичної школи система державного управління постає як регламентована від верху до низу ієрархічна організація лінійно-функціонального типу з чітким визначенням функції кожної посадової категорії. Слід підкреслити, що така модель досить ефективна в умовах стабільного соціального середовища й однотипних управлінських завдань і ситуацій. Вона до цього часу знаходить своє застосування на різних рівнях державного управління» [8]. Це впливає на методологію державного управління, проте сьогодні маємо інші підходи до формування методів державно-управлінського впливу, які дозволяють враховувати інтереси усіх учасників суспільних відносин та їх вплив на державну політику.

Методологія передбачає сукупність методів державного управління, які визначені на попередньому рисунку. Зважаючи на особливості потенціалу системи охорони здоров'я надамо характеристику методологічній дії з позиції складу та змісту методів (табл. 1).

Ключовою характеристикою методів державного управління потенціалом системи охорони здоров'я є їх поділ за характером впливу на методи прямої дії та методи непрямой дії. Під методами прямої дії розуміється сукупність способів і інструментів, за допомогою яких держава здійснює безпосередній, імперативний (обов'язковий) вплив на поведінку суб'єктів управління шляхом встановлення норм, приписів, обмежень і контролю. Зазначені методи мають наступні властивості: владно-розпорядчий характер; обов'язковість виконання; юридична визначеність; можливість застосування санкцій. За характером впливу методи прямої дії можна ідентифікувати за наступними складовими: нормативно-правове регулювання (державні медичні гарантії, що визначені законодавством); адміністративно-розпорядча діяльність (протоколи лікування, що визначені наказами Міністерства охорони здоров'я України); ліцензійно-дозвільна діяльність (ліцензування закладів охорони здоров'я); контрольно-наглядова діяльність (перевірка якості послуг / державний фінансовий аудит); заборono-обмежувальний вплив (карантинні обмеження / анулювання ліцензій / штрафи); державне фінансування на основі прямих приписів (державне фінансування закладів охорони здоров'я).

Таблиця 1. Характеристика методів державно-управлінського впливу суб'єктів державного управління на потенціал системи охорони здоров'я

За характером впливу			
Методи	Зміст	Види	Приклади для СОЗ
За характером впливу			
<i>Методи прямої дії</i>	сукупність способів і інструментів, за допомогою яких держава здійснює безпосередній, імперативний	- нормативно-правове регулювання	- державні медичні гарантії, що визначені законодавством
		- адміністративно-розпорядча діяльність	- протоколи лікування, що визначені наказами МОЗ
		- ліцензійно-дозвільна діяльність	- ліцензування закладів охорони здоров'я

	(обов'язковий) вплив на поведінку суб'єктів управління шляхом встановлення норм, приписів, обмежень і контролю	- контроль-наглядова діяльність	- перевірка якості послуг / державний фінансовий аудит
		- заборонно-обмежувальний вплив	- карантинні обмеження / анулювання ліцензій / штрафи
		- державне фінансування та основні прямих приписів	- державне фінансування закладів охорони здоров'я
Методи непрямої дії	сукупність способів, за допомогою яких держава здійснює регулюючий вплив на суспільні процеси не через прямі накази та приписи, а шляхом створення умов, стимулів, мотиваційних механізмів економічних важелів	- економічне стимулювання	- дотації та гранти закладам охорони здоров'я; - доплати лікарям
		- податкові важелі	- податкові пільги для закладів охорони здоров'я та виробників ліків - спрощена митна процедура для постачання медичного обладнання
		- бюджетно-програмне регулювання	- «Доступні ліки»
		- забезпечення інвестиційного клімату	- залучення приватних партнерів до модернізації інфраструктури системи охорони здоров'я
		- інформаційно-комунікаційний вплив	- пропаганда вакцинації та профілактики захворювань
		- соціально-психологічний вплив	- впровадження методів морального стимулювання медичних кадрів
		- конкретні механізми	- договори з НСЗУ

За змістом

Адміністративні методи	Економічні методи	Соціально-психологічні	Інші методи
сукупність способів владно-організаційного впливу держави на діяльність суб'єктів управління, що ґрунтуються на правових приписах, обов'язкових рішеннях та адміністративному примусі	сукупність способів впливу держави на діяльність суб'єктів управління через економічні важелі, фінансові стимули та механізми матеріальної зацікавленості	сукупність способів впливу держави на поведінку, мотивацію, установки та ціннісні орієнтації суб'єктів управління шляхом переконання, комунікації, морального стимулювання та формування суспільної довіри	- стратегічні методи - програмно-цільові методи - цифрові методи - методи кризового реагування
Властивості: - обов'язковість виконання - прямий управлінський вплив - нормативна визначеність - можливість застосування санкцій	Властивості: - ґрунтуються на непрямому примусі - спрямовані на стимулювання бажаної поведінки - формують умови для саморегуляції системи	Властивості: - не мають примусового характеру - спрямовані на мотивацію, - формують соціальну підтримку рішень	Властивості: - забезпечує комплексний вплив на систему охорони здоров'я; - сприяють підвищенню адаптивності, стратегічної стійкості та

		ефективності використання
За формою реалізації		
<i>Правові методи</i>	<i>Організаційні методи</i>	
сукупність способів владного впливу держави, які здійснюються через систему юридичних норм, нормативно-правових актів і механізмів правозастосування	способи впливу держави, спрямовані на впорядкування структури управління, координацію діяльності органів влади та забезпечення ефективного функціонування системи	
<i>Властивості:</i> - встановлення правил поведінки / функціонування - регламентація управлінських процедур - встановлення відповідальності за порушення норм права	<i>Властивості:</i> - забезпечують системність управління - узгоджують сукупність дій - формують управлінську дисципліну	
Забезпечують: - гарантованість державної медичної допомоги - регулювання ринку ліків - контроль діяльності медичних закладів - захист прав пацієнтів	Забезпечують: - функціонування мережі медичних закладів - ефективний розподіл ресурсів - управління медичними реформами - координацію в умовах криз (пандемія, війна)	
За спрямованістю		
<i>Загальнодержавний рівень</i>	<i>Різноманітні структури</i>	
сукупність методів державно-управлінського, що застосовуються на рівні держави в контексті формування та реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я	сукупність методів державно-управлінського впливу, що застосовуються на рівні окремого суб'єкта державного управління системою охорони здоров'я	

Методи непрямої дії – це сукупність способів, за допомогою яких держава здійснює регулюючий вплив на суспільні процеси не через прямі накази та приписи, а шляхом створення умов, стимулів, мотиваційних механізмів і економічних важелів. Зазначені методи мають володіють такими властивостями як: формування сприятливого середовища для досягнення цілей політики; заохочення бажаної поведінки суб'єктів; зниження потреби у примусовому впливі. Напрямами застосування методів непрямої дії є: економічне стимулювання (дотації та гранти закладам охорони здоров'я; доплати лікарям); податкові важелі (податкові пільги для закладів охорони здоров'я та виробників ліків; спрощена митна процедура для постачання медичного обладнання); бюджетно-програмне регулювання («Доступні ліки»); забезпечення інвестиційного клімату (залучення приватних партнерів до модернізації інфраструктури системи охорони здоров'я); інформаційно-комунікаційний вплив (пропаганда вакцинації та профілактики захворювань); соціально-

психологічний вплив (впровадження методів морального стимулювання медичних кадрів); конкурентні механізми (договори з НСЗУ).

Список використаних джерел

1. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Київ ; Дніпропетровськ : НГfhlbuАДУ, 2012. Т. 2. 564 с. URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/DERZHAVNE-UPRAVLINNYA-2012.pdf>

2. Арцатбанова О.В. Теоретична характеристика структури медичних послуг в системі охорони здоров'я. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/113.pdf